

STYRANDE DOKUMENT

Fastställt av
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig
Melker Labory
Säkerhetssamordnare

Beslutsdatum
2023-03-27

1 (1)

Strategi för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation 2022-2026



Strategi för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation 2022–2026.

Det är viktigt att förebygga och motarbeta allt våld, oavsett vem som utövar det och var det sker. Statistik visar dock tydligt att män och kvinnor drabbas olika av våld och att män är överrepresenterade som våldsutövare.

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt brott, ett brott mot de mänskliga rättigheterna¹ och i sin förlängning ett folkhälsoproblem och demokratiproblem. Konsekvenserna påverkar levnadsvillkor och livskvalitet för de som drabbas, men även samhället i stort.

Likt både regeringens strategi och Länsstyrelsens regionala handlingsplan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor² inkluderar Kalmar kommuns strategi, våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. De delar i strategin som avser prostitution och människohandel för sexuella ändamål tar sin utgångspunkt i den nationella handlingsplanen³ mot prostitution och människohandel. Insatser kopplat till hbtqi-personers utsatthet tar sin utgångspunkt i regeringens handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.⁴

Strategin för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation 2022 - 2026 är ett styrdokument för hela kommunkoncernen och ska implementeras i ordinarie verksamhet. Arbetet ska genomföras utifrån ett samhälls-, verksamhets- och arbetsgivarperspektiv.

Så långt det är möjligt ska även strategins innehåll tillämpas i uppdrag till och i samarbeten med andra organisationer.

Strategin är en angelägenhet för hela kommunkoncernen och alla verksamheter har ett ansvar att arbeta med frågan.

¹ FN:s deklARATION om mänskliga rättigheter, Kvinnokonventionen (CEDAW), Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor, Barnkonventionen samt Agenda 2030

² En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. (Utdrag ur Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid Skr 2016/17:10) Regional handlingsplan för Kalmar län 2021–2023.

³ Nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel. (Bilaga till regeringsbeslut 2018-02-08 nr 11:1)

⁴ Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Regeringskansliet, Arbetsdepartementet 2021.

Strategiska fokusområden

Huvudmålet för strategin är att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation ska upphöra. Genom ett effektivt arbete förväntas den bidra till genomförandet av nationella och lokala mål, här avses bland annat det övergripande jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, samt delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Strategin ska också bidra till att hela Kalmar kommunkoncernen, säkerställer respekt för Sveriges internationella åtaganden inom området.

Insatser mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation har bedrivits och utvecklats under många år. Många gånger genom initiativ och påtryckningar från kvinnojourer och andra idéburna organisationer.

Trots ett mångårigt arbete är våldet fortfarande omfattande och kostsamt. Tidigare insatser har i hög utsträckning dominerats av försök att hantera våldets konsekvenser snarare än dess orsaker. Kalmar kommuns ambition är att upprätthålla och fortsätta att förbättra insatserna för de som utsätts, men också att arbeta mer förebyggande och främja metoder och förhållningssätt för att förhindra att våld utövas.

För att förhindra att våld utövas och upprepas krävs effektiva åtgärder och ett bredare engagemang av män och pojkar. Män och pojkar måste ta ett större ansvar för att göra upp med normer som rättfärdigar våld, köp av sexuella tjänster och andra begränsningar av kvinnors och flickors handlingsutrymme och livsval.

Utifrån tidigare erfarenheter, det aktuella kunskapsläget, nationella och regionala styrdokument och överenskommelser fokuserar Kalmars strategi på sex fokusområden. Med varje fokusområde följer ett antal insatser.

Fokusområden

- Våldsförebyggande arbete
- Tidig upptäckt av våld samt stärkt skydd och stöd för våldsutsatta
- Motverka våld i ungas parrelationer
- Tidiga insatser riktat till personer som utövar våld och kontroll i sina relationer
- Kunskap och kompetens om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Samverkan med myndigheter, föreningsliv och övriga aktörer

Kalmar kommunkoncern ska som organisation vara en lokal förebild genom ett sammanhållet och metodiskt utvecklingsarbete med aktiviteter som bidrar till visionen, ett Kalmar fritt från våld.

Ansvar och organisation

Ansvar för att genomföra insatser delas av hela kommunkoncernen med sina nämnder och styrelser. Det ska tydligt framgå i nämndernas och styrelsernas verksamhetsplaner varje år vad de ska göra utifrån den kommunövergripande strategin både utifrån den egna verksamhetens ansvarsområden och arbetsgivaransvaret.

Uppföljning av verksamheternas arbete enligt strategin sker i ordinarie delårs- och årsrapportering.

Bolagens arbete hålls samman genom Kalmar kommunbolag AB. Uppföljning av bolagens arbete sker i ordinarie delårs- och årsredovisning.

Ledning, samordning, kommunikation, uppföljning och utvärdering av strategin åligger kommunledningskontoret.

Tillsammans med berörda nämnder, förvaltningar och samverkanspartners ansvarar kommunledningskontoret för att gemensamma åtgärder, utöver de verksamhetsspecifika tas fram och genomförs.

Brotts- och våldsförebyggande funktion har en nyckelroll när det gäller kunskapsutveckling inom kommunens verksamheter och i arbetet med att engagera alla förvaltningar i ett strategiskt och kommunövergripande arbete och skapa en strukturerad samverkan.

Funktionen är sakkunnig och stöttar politiker och personal med aktuell information både externt och internt, lokalt och nationellt, samt implementerar och reviderar den kommunövergripande strategin.

Definitioner och avgränsningar

Våld är en handling riktad mot en annan person som smärftar, skrämmer eller kränker och får personen att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill. Våld är en funktionell handling, som har ett mål – att påverka andra personer. Våldet kan vara av fysisk, psykisk, sexuell, ekonomisk karaktär eller uttryckas i försummelse. Det kan även vara latent vilket innebär att det inte alltid uttrycks via handlingar och ord utan att det snarare upplevs som en känsla och stämning där våldets närvaro är underförstått. Även en outtalad risk för våld utgör en påverkan och är därför att betrakta som en form av våld.

Mäns våld mot kvinnor⁵ är ett samlingsbegrepp för det våld som till största delen utövas av pojkar och män, och som drabbar flickor och kvinnor oproportionerligt hårt. Mäns våld mot kvinnor omfattar till exempel:

- Våld i nära relation
- Hedersrelaterat våld och förtryck inklusive tvångsgifte och kvinnlig könsstympning⁶
- Sexualiserat våld där även pornografins påverkan inkluderas
- Sexuella trakasserier
- Kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi som syftar till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning
- Sex mot ersättning (sexköp)
- Människohandel för sexuella ändamål

Våld i nära relation innefattar allt våld mot närstående (om det finns en relation eller har funnits alternativt en förväntan om) såväl barn som vuxna oavsett kön. Här inkluderas även barn som bevittnar våld samt hedersrelaterat våld och förtryck. Våld i nära relation domineras av mäns våld mot kvinnor och är ett hinder för jämställdhet mellan män och kvinnor.

Våld i ungas nära relationer är det våld som framför allt finns i ungas parrelationer. Det kan till exempel innefatta hot, kontroll, fysiskt våld, kränkningar och ”stalking” som är riktade mot den man är eller har varit ”ihop med” inom ramen för en nuvarande eller tidigare romantisk relation. Detta är våldsföreteelser som även finns i vuxna parrelationer, men begreppet ”våld i ungas nära relationer” tydliggör att det handlar om en av vuxna ofta förbisedd våldsdimension. Liksom för vuxna handlar det bland annat om fysiskt, psykiskt och/eller sexuella handlingar utförda ansikte till ansikte eller med hjälp av digitala medier, och som sker oberoende av kön och sexualitet.

⁵ Definition våld mot kvinnor (FN:s deklARATION om avskaffande av våld mot kvinnor, 1993) Varje könsrelaterad handling som resulterar i, eller sannolikt kommer att resultera i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller sådant lidande för kvinnan, innefattande hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller i det privata livet.

⁶ Definition av hedersrelaterat våld och förtryck (regeringens skrivelse 2007/08:39) Hedersrelaterat våld och förtryck har sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. Synen på kyskhet och oskuld står i fokus och familjens rykte och anseende är centralt. Både flickor och pojkar, kvinnor och män påverkas, men kontrollen och förtrycket riktas främst mot flickor och kvinnor. Unga hbtqi – personer och personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta. Hedersförtryck förekommer inom många kulturer och religioner

Särskilt sårbara grupper med svagt samhälleligt skydd mot våld omfattar människor som av olika anledningar löper större risk att utsättas för våld, alternativt inte har tillgång till likvärdigt stöd vid våldsutsatthet som befolkningen i övrigt. Grupper med generellt svagt samhälleligt skydd mot våld definieras i denna strategi som:

- Barn som utsätts för att bevittna våld i nära relation
- Hbtqi-personer och bland dem särskilt ungdomar
- Individer med bristande kunskap i svenska språket och kunskap om det svenska samhället
- Individer som lever i en kontext där hedersnormer finns
- Individer i prostitution
- Hemlösa och bland dem särskilt kvinnor
- Personer med funktionsnedsättning och bland dem särskilt kvinnor
- Kvinnor i missbruk
- Unga och äldre kvinnor

Fokusområden och insatser

Våldsförebyggande arbete

För att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation ska upphöra krävs insatser som förebygger att våldet från första början. I genomförandet ska fokus sättas på den eller de som utövar eller löper risk att utöva våld och dem som har bäst förutsättningar att stoppa det.

Under perioden 2022–2026 ska Kalmar kommun arbeta våldsförebyggande genom att:

- Bedriva ett systematiskt arbete enligt modellen ”En kommun fri från våld” (EKFFV), inom vars ram det våldspreventiva arbetet i kommunkoncernen samordnas och följs upp.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med övriga verksamheter
- Samordna det våldsförebyggande arbetet med andra preventionsområden.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med socialförvaltningen
- Implementera strukturerade universella våldspreventiva program i skolan och fritidsverksamhet för barn och unga. Till exempel Mentors in Violence Prevention (MVP).
Ansvar: Utbildningsförvaltningen, Södermöre kommunalförvaltning, Kalmarsunds Gymnasieförbund och Kultur- och fritidsförvaltningen
- Utgå från evidensbaserade riskfaktorer och intensifiera insatser till våldsutövare med höga risker för återfall i det återfallsförebyggande arbetet.
Ansvar: Socialförvaltningen i samverkan med Utbildningsförvaltningen, Södermöre kommunalförvaltning, Kalmarsunds Gymnasieförbund och Kultur- och fritidsförvaltningen
- Förstärka insatser av situationell karaktär som syftar till att försvåra våldsbrott i den offentliga miljön. Det vill säga insatser som fokuserar att förändra den fysiska miljön. Det kan till exempel handla om att förbättra belysning eller sätta upp övervakningskameror.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med Serviceförvaltningen och Kalmarhem

- Utforma det universella våldsförebyggande arbetet så det omfattar olika grupper, samt tar hänsyn till hur normer kring maskulinitet, kvinnor och flickors och hbtqi-personers självbestämmanderätt formas i olika sammanhang.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med Utbildningsförvaltningen, Södermöre kommunaldelsförvaltning, Kalmarsunds Gymnasieförbund och Kultur- och fritidsförvaltningen
- Genomföra insatser för att påverka attityder till sexköp och pornografi.
Ansvar: Socialförvaltningen i samverkan med Utbildningsförvaltningen, Södermöre kommunaldelsförvaltning, Kalmarsunds Gymnasieförbund och Kultur- och fritidsförvaltningen

Tidig upptäckt av våld samt stärkt skydd och stöd för våldsutsatta

Vuxna och barn som utsätts för våld av närstående kan uppleva många hinder för att berätta om utsattheten och söka stöd. Insatser för upptäckt och tillgång till stöd behöver nå alla grupper i samhället och utvecklas på flera arenor. Exempelvis kan kommunens många arbetsplatser ge ett tryggt stöd för den som är utsatt och motivera våldsutövare till behandling. Kommunens chefer kan bidra till ett förtroendefullt arbetsklimat där medarbetare kan prata om utsatthet och få stöd i sin situation. Att uppmärksamma våld i nära relation handlar i det avseendet om att ha ett personalpolitiskt perspektiv där omtanke om medarbetaren är i fokus. Det behövs även insatser till barn som drabbas av våld i hemmet. Insatser till barn kan samtidigt förebygga våld på både kort och lång sikt. De kan alltså vara både primär- och sekundärpreventiva, dvs. både motverka att barn som vuxna själva blir våldsutövare och förebygga upprepning av det våld som barnen upplever. När det kommer till att barn utsätts för och bevittnar våld finns det en extra skyldighet att agera och bland annat skola och förskola har möjlighet att både upptäcka och stötta i ett tidigt skede.

Under perioden 2022–2026 ska Kalmar kommun arbeta aktivt och systematiskt för att öka upptäckten av våld, liksom utsatthet med anknytning till prostitution genom att:

- Synliggöra alla former av våld i både intern och extern information.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med alla verksamheter
- Tillhandahålla lättillgänglig information om stöd och skydd, med särskilt fokus på särskilt sårbara grupper i den egna verksamheten.
Ansvar: Socialförvaltningen, Omsorgsförvaltningen, Södermöre kommunaldelsförvaltning och Kultur- och fritidsförvaltningen
- Implementera frågor om våld enligt standardiserande metoder i relevanta verksamheter och sammanhang.
Ansvar: Socialförvaltningen, Omsorgsförvaltningen, Södermöre kommunaldelsförvaltning och Kommunledningskontoret
- I rollen som arbetsgivare/huvudman ska Kalmar kommun vid misstanke om våld alltid informera om stödinsatser till både utsatta och våldsutövare.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med alla förvaltningar och bolag

- Implementera rutiner och tillhandahålla chefsstöd vid misstanke om att medarbetare utövar eller utsätts för våld i nära relation.
Ansvar: Kommunledningskontoret
- Kvalitetssäkra likvärdigt stöd och skydd för utsatta eller individer i risk för utsatthet för våld. Särskilt fokus ska läggas på grupper i särskilt sårbara situationer som hemlöshet, missbruk, sjukdom, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, bristande språkfärdigheter, ålder eller närståendes värderingar kring självbestämmande över relationer och sexualitet.
Ansvar: Socialförvaltningen i samverkan med Omsorgsförvaltningen, Södermøre kommunaldelsförvaltning och Utbildningsförvaltningen
- Utveckla arbetet för att tidigt identifiera unga som säljer sex samt stöd och skydd för utsatta
Ansvar: Kultur- och fritidsförvaltningen, Socialförvaltningen, Södermøre kommunaldelsförvaltning, Utbildningsförvaltningen och Kalmarsunds gymnasieförbund

Motverka våld i ungas parrelationer

Kunskapen som finns idag gällande våld i nära relationer, liksom det förebyggande och stödjande arbetet mot detta våld, utgår oftast från ett vuxenperspektiv. Därför riskerar våld i ungas egna parrelationer att inte uppmärksammas tillräckligt. Våld i ungas parrelationer är allvarligt. Många saknar tillräcklig kunskap om den här typen av våld, både myndigheter, vuxna som möter unga i sitt arbete och föräldrar, men även de unga själva. Forskning pekar på att yngre kvinnor utgör den grupp som är allra mest utsatta för våld i nära relation och inom den särskilt våldsutsatta hbtq-gruppen är unga bisexuella kvinnor mer utsatta för våld än andra. Det är också unga kvinnor och flickor som är särskilt utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Som del i arbetet att motverka våld i ungas parrelationer är det också viktigt att lyfta fram porrens inverkan som en form av sexualiserat våld. Förstärkta skrivningar i läroplanen både i grundskola och gymnasium ligger i linje med hela strategin, men särskilt kan paralleller dras till fokusområdet att motverka våld i ungas parrelationer.

Under perioden 2022–2026 ska Kalmar kommun arbeta aktivt och systematiskt för att motverka våld i ungas parrelationer genom att:

- Genomföra breda och återkommande kampanjer om våld i ungas parrelationer, i syfte att synliggöra problematiken samt öka kunskapen om våldet och om tillgängliga stödinsatser.
Ansvar: Gemensamt för alla verksamheter som vänder sig till unga och Kommunledningskontoret
- Integrera ett hbtqi-perspektiv, hedersperspektiv och funktionshinderperspektiv i arbetet och informationen kring våld i ungas parrelationer.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med alla verksamheter som vänder sig till unga
- Genomföra särskilda satsningar för ökad kompetens, förbättrat förebyggande arbete och förbättrat stöd för unga hbtqi-personer, unga som lever med hedersrelaterat våld och förtryck samt unga med funktionshinder.
Ansvar: Gemensamt för alla verksamheter som vänder sig till unga och Kommunledningskontoret

- Inkludera frågan om våld i ungas parrelationer i den lokala brottsförebyggande samverkan med polisen.
Ansvar: Kommunledningskontoret
- Stärka möjligheten till tidig upptäckt genom att rutinmässigt ställa frågor om våld i ungas egna relationer.
Ansvar: Kalmarsunds Gymnasieförbund, Socialförvaltningen, Södermøre kommunfelsförvaltning och Utbildningsförvaltningen
- Öka vårdnadshavares medvetenhet om våld i ungas parrelationer.
Ansvar: Kalmarsunds Gymnasieförbund, Socialförvaltningen, Södermøre kommunfelsförvaltning och Utbildningsförvaltningen

Tidiga insatser riktat till personer som utövar våld och kontroll i sina relationer

Det återfallsförebyggande arbetet för personer som utsätter närstående för våld utgör en viktig del av sambällets samlade insatser för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Med hänsyn till att de som utsätter närstående för våld är en heterogen grupp behöver utbudet av insatser vara brett och ges av flera aktörer beroende på behov. Kalmar kommun ska stärka det arbetet- med de våldsutsattas trygghet i centrum. Utgångspunkten i insatsområdet är att den som utövar våld eller som är i riskzon, förstår konsekvenserna av våldet och tar ansvar för sina handlingar.

Under perioden 2022–2026 ska Kalmar kommun:

- Synliggöra stöd för våldsutövare i både interna och externa kanaler.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med alla förvaltningar och bolag
- Utveckla mötesplatser och förbättra förutsättningar för olika typer av hjälpverksamhet.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med andra aktörer

Kunskap och kompetens om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation

En avgörande utmaning i arbetet med mäns våld mot kvinnor är att kunskapen om våldets omfattning är begränsad och osäker. En annan viktig förutsättning för utveckling av arbetsätt och insatser är att de som i sitt yrke möter våldsutövare och våldsutsatta har relevant kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Förbättrad kunskap och metodutveckling är en central del av arbetet på lokal och regional nivå.

Under perioden 2022–2026 ska Kalmar kommun:

- Utveckla arbetet med lokala lägesbilder och uppföljning av insatser
Ansvar: Kommunledningskontoret
- Genomföra ett kunskaps- och kompetenslyft för lokala aktörer som på olika sätt möter barn och unga och som är anpassat efter behoven i respektive verksamhet.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med socialförvaltningen och verksamheter som möter barn och unga

- Sprida kunskap och stimulera till metodutveckling om verkningsfulla metoder för att motverka fortsatt våld av våldsutövare.
Ansvar: Socialförvaltningen
- Ge alla medarbetare, som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med människor som på olika sätt kan ha behov av hjälp, grundläggande kunskap om våld, hur det kan upptäckas och var och hur de individer de möter kan få hjälp och stöd.
Ansvar: Kommunledningskontoret
- Sprida information om kommunens ansvar och insatser inom området via hemsidan, i sociala media och som trycksak. Informationen ska finnas lättillgänglig, på flera språk, lättläst, med talsyntes och bildstöd.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med Socialförvaltningen
- Genomföra kunskaphöjande insatser om prostitution och människohandel.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med externa aktörer

Samverkan med myndigheter, föreningsliv och övriga aktörer

Samverkan mellan kommunens verksamhet, hälso-och sjukvården, myndigheter och civilsamhället är en förutsättning för ett effektivt arbete.

Under perioden 2022–2026 ska Kalmar kommun:

- Utveckla och institutionalisera samverkansforumet ”Kalmar fritt från våld”.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med lokala aktörer
- I samverkan med civilsamhället årligen genomföra aktiviteter under ”Vecka fri från våld” och 16 days of activism.
Ansvar: Kommunledningskontoret i samverkan med nätverket ”Kalmar fritt från våld”
- Utveckla samverkansformer med föreningslivet med särskilt fokus på barn och unga
Ansvar: Kultur- och fritidsförvaltningen
- Verka för att utveckla och stärka samverkan med hälso-och sjukvården för att därigenom öka tillgången till kvalitativa insatser för våldsutövare.
Ansvar: Socialförvaltningen i samverkan med Omsorgsförvaltningen
- Stärka samverkan med kvinnojouren genom idéburet offentligt partnerskap.
Ansvar: Kommunledningskontoret och Socialförvaltningen
- Initiera samverkan med polis och näringslivets branschorganisationer såsom hotell- och taxibranschen i syfte att öka anmälningar om brott mot förbudet mot köp av sexuell tjänst.
Ansvar: Kommunledningskontoret och Socialförvaltningen